

Berichten

Verenigingsverslagen en mededelingen

NEDERLANDSCH TANDHEELKUNDIG GENOOTSCHAP

Samenstelling bestuur

Tijdens het huishoudelijke gedeelte van de 244e ledenvergadering van het *Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap*, in het Teylers Museum te Haarlem op 26 oktober 1990, hebben de leden zich uitgesproken voor de volgende bestuursaanstelling:

Prof. Dr. H.A. de Koomen – voorzitter;
Mevr. E.C.M. Bouvy-Berends – vice-voorzitter;
Dr. A. Groeneveld – 1e secretaris, Oude Woudenbergseweg 19, 3941 JN Doorn, telefoon 03430-13336;
Dr. J.M. van Doorne – 2e secretaris;
Dr. F.H.M. Kroon – penningmeester.

NEDERLANDSE VERENIGING VOOR TANDHEELKUNDE BIJ DIEREN

Bericht van oprichting

Na de oprichting in de Verenigde Staten van de 'American Veterinary Dental Society' – ruim 15 jaar geleden – en in Engeland van de 'British Veterinary Dental Association', die nu twee jaar bestaat, is in het voorjaar van 1990 in Nederland de *Nederlandse Vereniging voor Tandheelkunde bij Dieren* (NVvTD) opgericht. Deze vereniging stelt zich ten doel de tandheelkunde bij dieren tot een volwaardig veterinaire specialisme te maken, waarbinnen op verantwoorde wijze de veterinaire tandheelkunde wordt beoefend.

In het bestuur van deze vereniging heeft, naast drie dierenartsen, ook een tandarts zitting en het secretariaat is gevestigd aan de Slijkweg 12, 1234 AD Weesp. Het lidmaatschap kost f 110,- per jaar.

Voor haar leden (en belangstellenden) geeft de vereniging een *Nieuwsbrief* uit, waarin informatie over veterinaire tandheelkunde uit binnen- en buitenland wordt verstrekt. Zo wordt het World Congress of Veterinary Dentists, dat op 2 oktober 1991 te Wenen werd gehouden, aangekondigd en een overzicht gegeven van recente literatuur op het gebied van de veterinaire tandheelkunde.

Binnenland

POSTACADEMISCH ONDERWIJS TANDHEELKUNDE

Cursussen in de maand januari

Hieronder volgt een herinnering aan de cursussen die in de maand januari onder auspiciën van het *Orgaan Post-Academisch Onderwijs Tandheelkunde*, worden gegeven. Voor uitvoerige informatie wordt op deze plaats verwezen naar het Kursusprogramma 1990-1991.

- KUN Initiële parodontale therapie, 7 januari 1991.
- KUN De toepassing van orale implantaten bij edentate patiënten, 11 januari 1991.
- ACTA¹⁾ Orale pathologie voor de tandarts, 11 januari 1991.
- KUN Diagnostiek en indicatiestelling, Ortho II, 11 januari, 8 februari, 8 maart en 12 april 1991.
- ACTA Behandelingsplanning en therapie, Ortho III, 18 januari 1991.
- ACTA Endodontologie I, 18 en 19 januari 1991.

¹⁾ AZVU, De Boelelaan 1117, Amsterdam.

ACADEMISCH ZIEKENHUIS GRONINGEN

Aankondiging cursussen 'Suprastructuur en implantaatprothese'

De afdeling Mondziekten, Kaakchirurgie en Bijzondere Tandheelkunde van het Academisch Ziekenhuis Groningen (Oostersingel 59) verzorgt op 31 januari 1990, 1 en 2 februari 1991 wederom de driedaagse cursus 'Suprastructuur en implantaatprothese'. Het cursusgeld bedraagt f 1.525,- en de cursus staat onder leiding van R. H. K. Batenburg, die tevens nadere inlichtingen verstrekt (telefoon 050-61 38 59).

Het ligt in het voornemen dezelfde cursus op 6, 7 en 8 juni en op 3, 4 en 5 oktober 1991 te herhalen.

ZIEKENFONDSRAAD

Uitgave herziene brochure

In september 1990 is de – in eerste instantie voor studenten Tandheelkunde bedoelde – herziene versie van de brochure *Tandheelkundige hulp in de ziekenfonds- en AWBZ-verzekering* verschenen. De brochure beschrijft onder meer de globale omvang van het wettelijke verstrekkingenpakket, de rechten en plichten van verzekerden,

de kwaliteit van de verstrekking en de organisatie van de (tandheelkundige) gezondheidszorg. Ze is gratis te verkrijgen bij het secretariaat van de Ziekenfondsraad, afdeling abonnementenbeheer, postbus 396, 1180 BD Amstelveen.

PROMOTIE

G.W.J. Heling

Op donderdag 6 december 1990 promoveerde de heer G.W.J. Heling tot doctor aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen op een proefschrift getiteld: 'Tandheelkundig zelfzorggedrag in Nederland'.

Promotoren waren Prof. Dr. R.C.W. Burgersdijk en Prof. Dr. A.J.A. Felling en copromotoren Dr. R.S.H. Visser en Dr. M.A. van 't Hof.

P. M. M. Hoppenbrouwers

Op vrijdag 14 december 1990 promoveerde de heer P. M. M. Hoppenbrouwers tot doctor aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen op een proefschrift getiteld: 'Root caries and the inhibiting effect of fluoride'.

Promotor was Prof. Dr. F. C. M. Driessens.

PROF. DR J.B. VISSER 60 JAAR TANDARTS

Teruggekeerd in de voor hem zo vertrouwde omgeving van het Gooi – na een verblijf van enkele jaren in het Gelderse Brummen in aansluiting op zijn emeritaat – heeft Prof. Dr. J.B. Visser begin deze maand ongetwijfeld teruggedacht aan het moment waarop hij afstudeerde.

Eén ding is zeker: op die vrijdag de vijfde december 1930 heeft hij, staande voor de tafel van de examencommissie wat onwennig gekleed in een jacketkostuum, zijn tandartsdiploma zeker niet ondertekend met *Jan B. Visser*, ook al was er op dat moment nog geen sprake van een bevestiging van de eerste voornaam voluit te schrijven. Sedertdien heeft het erop geleken alsof hij die pen nooit meer heeft neergelegd. Noch tijdens zijn praktijkjaren in Hilversum, waar hij zich na een korte aanloopperiode van waarneming in Breda, vestigde, noch in de jaren van zijn hoogleraarschap aan de Universiteit van Amsterdam, heeft de professe hem haast niet anders gekend dan als de schrijver. Is het dan verwonderlijk dat men hem veelvuldig vroeg in besturen zitting te nemen, om daarin vrijwel zonder uitzondering de functie van secretaris te vervullen? 'Genootschap', 'Vereniging' en ook de 'Maatschappij' hebben in verschillende perioden van zijn taalgevoel en belezenheid, en niet te vergeten van zijn brede belangstelling voor de ontwikkeling van de tandheelkunde mogen profiteren. Leek die interesse zich aanvankelijk wat droog en eenzijdig te concentreren op de zwijgzame collectie gebitselmenten van het Anato-

misch-Embryologisch Laboratorium aan de Mauritskade te Amsterdam (hetgeen uitmondde in een promotie in het naoorlogse Zwitserland) al spoedig liet het verlangen naar het doorgeven van kennis aan beroepsgenoten hem niet meer los.

Al deze eigenschappen maakten hem tot een graag gehoorde spreker op nationale vergaderingen en congressen – op een daarvan werd hem in 1954 te Scheveningen de Dr. Th. Dentz-medaille uitgereikt – en zij openden, als het ware vanzelf, de weg naar de Redactie van dit tijdschrift. Binnen dat team bleek hij al gauw bij uitstek de man te zijn om de Excerpta-rubriek te coördineren en daaraan – zoals te verwachten viel – vele jaren lang een schier eindeloze stroom bijdragen te leveren. En dat alles terwijl patiënten zijn tuinhak wisten te vinden. Zij zullen zich nooit hebben gerealiseerd dat tussen hun behandelingen in, de pen alweer op het papier stond. Ook in de Amsterdamse beginperiode van zijn hoogleraar-schap was het niet anders: met dien verstande dat het ene college nog niet was gegeven of het volgende werd op papier alweer minutieus voorbereid, een bezigheid waarmee hij tijdens een korte episode als ghostwriter voor een Utrechts hoogleraar, ervaring had opgedaan.

Daarnaast hebben de functie van Hoofdredacteur – waartoe hij inmiddels was benoemd – en die van hoogleraar elkaar zonder twijfel in positieve zin beïnvloed. Het is dan ook niet verwonderlijk dat tijdens Vissers Hoofdredacteurschap het accent in het Tijdschrift in toenemende mate op de nascholing van de beroepsgenoten is komen te liggen, met aandacht – in het bijzonder tot uitdrukking komend in zijn met zorg geschreven commentaren – voor de actualiteit. Het mag daarom een opmerkelijk fenomeen worden genoemd dat juist in zijn voormalige Hilversumse praktijkkamer aan de Koningsstraat nummer 15 thans televisie-opnamen werden gemaakt die dezer dagen, ter tandheelkundige voorlichting van het grote publiek, worden uitgezonden. Met een glimlach zal hij die lokatie hebben herkend en 60 jaar beroepsleven zal in gedachten aan hem zijn voorbijgegaan.

Ook de Redactie heeft zich, naar aanleiding van dit jubileum, de vele verdiensten van Prof. Dr. J.B. Visser voor het Tijdschrift – die door het Stichtingsbestuur al eerder waren gewaardeerd met de gouden legpenning – in herinnering geroepen, mede door in bovenstaande bijdrage, waarin de chronologie wellicht geweld is aangedaan, een portret van zijn karakteristieke persoonlijkheid te schetsen. Tevens maakt zij van de gelegenheid gebruik de jubilaris en zijn echtgenote ook op deze plaats voor de toekomst het allerbeste toe te wensen.

B.Z. Deenik, Heemstede

DR. A.J. VAN HILLEGONDSBERG 40 JAAR TANDARTS

Nagenoeg te zelfder tijd herdacht Dr. A.J. van Hillegondsberg, eveneens woonachtig in het Gooi, het feit dat hij veertig jaar geleden, name-

lijk op 8 december, in Utrecht afstudeerde. Zijn bemoeienissen met het Tijdschrift als lid van het Algemeen Bestuur, waarvan in het recente verleden een korte periode als penningmeester, zijn echter van geheel andere aard, niettemin hebben de redactionele werkzaamheden steeds zijn volle belangstelling.

Ook hem biedt de Redactie graag alsnog haar gelukwensen aan.

Buitenland

EUROPE AGAINST CANCER

Verslag 'European Conference on Dentists and Cancer Prevention' d.d. 6-8 juni 1990 te Kopenhagen

Op initiatief van de Europese Gemeenschap (EG) werd in 1985 een programma geïnitieerd onder de naam 'Europe against Cancer', met als doel het aantal sterfgevallen door kanker vóór het jaar 2000 met 15% te reduceren. In het kader van dit programma werd eerder een conferentie gehouden voor artsen afkomstig uit de EG. Bij die gelegenheid werd de wenselijkheid uitgesproken ook tandartsen in te schakelen bij de strijd tegen kanker. Dit heeft geleid tot de 'European Conference on Dentists and Cancer Prevention', die door de Deense overheid, de Danish Dental Association en de Dentists New National Association van 6 tot 8 juni 1990 te Kopenhagen werd georganiseerd. Deze conferentie werd bezocht door 37 deelnemers en er waren negen sprekers uitgenodigd.

Prof. H. W. Johnson (Londen) besprak de epidemiologie in relatie tot de diverse etiologische factoren, die een rol spelen bij het ontstaan van orale en andere maligniteiten. Hiertoe behoren allereerst *directe carcinogene omgevingsfactoren* (tabak, alcohol, UV-licht, ioniserende stralen en chronische irritatie). Daarnaast zijn virale en schimmelinfecties mogelijk van invloed, maar tabak – in welke vorm dan ook – is de belangrijkste factor. Uit epidemiologisch onderzoek is gebleken dat long-, mond- en keelkanker en zelfs blaas- en baarmoederhalskanker mede worden veroorzaakt door tabaksgebruik. De combinatie van tabaks- en alcoholgebruik vormt een belangrijke oorzaak bij het ontstaan van mond- en keelkanker. UV-licht is mede verantwoordelijk voor het ontstaan van huidkanker en lipkanker. Ioniserende stralen dragen bij tot het ontstaan van onder andere leukemie. De rol van chronische irritatie van huid en slijmvliezen en van infecties is omstreden.

Daarnaast zijn *predisponerende factoren* van belang: tekorten aan ijzer, vitaminen en sporenelementen. Ook predisponerende omstandigheden, zoals immunodeficiënties veroorzaakt door geneesmiddelen en HIV-infecties, dragen bij tot het ontstaan van kanker. Voeding kan eveneens bijdragen tot het ontstaan van kanker. Men spreekt dan van *voedingsfactoren*. Zo zijn

waarschijnlijk bij het ontstaan van colonrectale carcinomen voedingsfactoren in het spel. Ook de consumptie van vet draagt mede bij tot het ontstaan van borst- en prostaatkanker, alsmede van leukemie. Ten slotte draagt de aanwezigheid van *pre-maligne aandoeningen* bij tot het ontstaan van kanker, ook in de mondholte.

Prof. J. J. Pindborg (Kopenhagen) benadrukte de rol van orale leukoplakieën (voorkomend bij 0,2-11,6%) als pre-maligne afwijking in de mond. De niet-homogene leukoplakie heeft een grotere neiging tot maligne ontaarding dan de homogene variant. Alle vormen van tabaksgebruik kunnen in de westerse wereld leukoplakie veroorzaken, die meestal weer verdwijnt als het tabaksgebruik wordt gestaakt. Door infectie met *Candida albicans* kan de homogene leukoplakie veranderen in de suspecte, niet-homogene variant. Orale erythroplakie, een relatief zeldzame afwijking, bezit een grote kans (die in verband wordt gebracht met vooral syfilis en lichen planus) op maligne ontaarding.

Prof. Reichart (Berlijn) wees op het belang van een goede anamnese inspectie en palpatie. Omdat een tandarts gemiddeld 1 à 2 maal in zijn professionele leven een kankerproces in de mondholte zal zien, is constante (na)scholing op het gebied van pre-maligne en maligne laesies belangrijk.

Mevrouw Dr. M. Ewertz (Kopenhagen) gaf een overzicht van voedingsgewoonten in samenhang met het ontstaan van kanker. De consumptie van vet lijkt een belangrijke factor bij het ontstaan van borst-, colon- en prostaatkanker.

Dr. Holm (Stockholm) rapporteerde over een succesvolle Zweedse campagne (waarbij tandartsen een belangrijke rol speelden) tegen het gebruik van tabak.

Dr. Rawson (Londen) belichtte de achtergronden van de problemen bij campagnes tegen het gebruik van tabak, alcohol en overmatig eten. Kennis van de factoren die patiënten ertoe brengen om niet te stoppen met deze gewoonten, is van belang voor het slagen van campagnes.

Ten slotte spraken de Denen Dr. Sørensen en Dr. Nissen over een actieprogramma voor kankerpreventie van de Deense tandheelkundige beroepsorganisaties. De adviezen van de Deense tandartsen luiden samengevat: 'Rook niet, beperk het gebruik van alcohol, eet vers fruit en verse groenten en voorkom overgewicht.'

Gedurende de twee conferentiedagen werden de deelnemers verdeeld over drie groepen die tweemaal discussieerden over de rol van de tandarts bij de preventie van kanker. De volgende vragen kwamen daarbij aan de orde.

1. Wat is bekend over de incidentie en over de oorzaken van mondkanker en andere maligniteiten?
2. Is het mogelijk door interventie (informatie en behandeling) het aantal gevallen van kanker te reduceren?
3. Zijn tandartsen, met hun huidige kennis van maligniteiten en inclusief hun huidige nascholingsactiviteiten, in staat bij te dragen aan de preventie van kanker?
4. Welke organisatorische maatregelen zijn in

de gezondheidszorg nodig om de tandarts een rol te laten spelen bij de kankerpreventie?

5. In welke activiteiten kan of moet de tandarts participeren?

6. Welke rol kunnen de gezamenlijke en afzonderlijke tandheelkundige beroepsorganisaties hierbij spelen?

De discussies in de groepen verliepen levendig, waarna de voorzitters en de rapporteurs de meningen van hun groep in een plenaire vergadering meldden. Hier werden deze meningen geamendeerd hetgeen tot een groot aantal conclusies en aanbevelingen leidde. De belangrijkste daarvan luiden:

– Vroegtijdige diagnose van orale premaligne afwijkingen en condities behoren tot de verantwoordelijkheid van de tandarts.

– Primaire preventie van kanker bestaat uit het opsporen en beperken van etiologische factoren.

– De belangrijkste etiologische factoren bij het ontstaan van mondkanker zijn tabak en alcohol. UV-straling vormt mede een oorzaak voor lipkanker.

– Genoemde etiologische factoren voor mond- en lipkanker spelen ook een rol bij het ontstaan van kanker elders in het lichaam. Met andere woorden: mondkankerpreventie kan leiden tot preventie van longkanker en andere soorten van kanker.

– Primaire preventie is vooral gericht op kinderen en jonge mensen bij wie rook-, drink- en eetgewoonten ontstaan die mogelijk etiologische factoren vormen bij het ontstaan van kanker.

– Secundaire preventie richt zich vooral op volwassenen bij wie een vroegtijdige diagnose en behandeling van (pre)maligne afwijkingen waarschijnlijk een verbetering van de prognose zullen geven. Vroegtijdige behandeling leidt vrijwel zeker tot vermindering van de behandelkosten en tot verbetering van de kwaliteit van het leven.

– De opleiding tot tandarts staat garant voor kennis op het gebied van de (orale) kankerpreventie. De basiscurricula dienen echter in Europees verband op elkaar te worden afgestemd. De opleiding tot tandarts biedt onvoldoende inzicht in de algemene oncologie. Indien deze kennis wordt verbeterd, kan de tandarts bijdragen aan de preventie van kanker in het algemeen.

– Adviezen van artsen, tandartsen, paramedici en massamedia, met betrekking tot de preventie van kanker, moeten eenduidig en gelijkloend zijn. Samenwerking tussen huisarts en tandarts is hiertoe noodzakelijk.

De tandarts kan bijdragen aan het voorkomen van (orale) kanker door:

– het ondersteunen van lopende programma's die de orale en de algemene gezondheid bevorderen;

– het overbrengen van informatie op deze gebieden in een zo groot mogelijke kring;

– het uitvoeren van een goed mondonderzoek bij zijn patiënten, in het bijzonder bij hen die tot een risicogroep behoren.

J. A. Baart, Amsterdam

Agenda

Data der voornaamste wetenschappelijke congressen en vergaderingen in binnen- en buitenland.

* Eerste vermelding

1990

Binnenland

Vrijdag 14 december

9e Congres Ned. Ver. voor Gnathologie, Kurhaus, Scheveningen. Onderwerp: Occlusie-suprastructuur-implantaat. Inl. R.R.R. Altman, tel. 070-352 11 92.

Vrijdag 14 december

Symposium 'Anesthesiologie en kaakchirurgie', vakgroep Mondziekten en Kaakchirurgie en afd. Pathologie van de mondholte, Vrije Universiteit, Amsterdam. Inl. mw. I. Vroonland, tel. 020-548 7121.

1991

* **Zaterdag 26 januari**

WTA-cursus 'Nieuwe materialen in de tandheelkunde' (Prof. Dr. C.L. Davidson), aula Katholieke Universiteit, Comeniuslaan 2, Nijmegen. Inl. secr. J.G. Hoogteijling, Heideweg 9, 3768 BA Soest (tel. 02155-18587/16666).

* **Donderdag 31 januari - zaterdag 2 februari**

Cursus 'Suprastructuur en implantaatprothese', afd. Mondziekten, Kaakchirurgie en Bijzondere Tandheelkunde AZG, Oostersingel 59, Groningen. Inl. R.H.K. Batenburg, telefoon 050-61 38 59.

Vrijdag 8 - zaterdag 9 maart

Ned. Ver. van Tandartsen: Nationaal Tandheelkundig Congres 1991, congrescentrum Orpheus, Apeldoorn. Thema: Efficiëntie en kwaliteit. Inl. mw. A. C. M. M. Schueler, Vierwindenstraat 227, 1013 CW Amsterdam. Tel. en fax 020-20 21 18.

Donderdag 21 maart

Klinische avond voor tandartsen, gebouw Tandheelkundig KUN, Philips van Leydenlaan 25, Nijmegen. Aanvang 20.00 uur precies.

Donderdag 21 maart

Voorjaarsvergadering Ned. Tandheelkundig Genootschap, Mercury Hotel te Nieuwegein. Inl. Dr. A. Groeneveld, tel. 03430-13336.

Vrijdag 22 - zaterdag 23 maart

Voorjaarsvergadering Ned. Ver. voor Mondziekten en Kaakchirurgie, Utrecht. Inl. Dr. R. Koole, afd. Mondziekten en Kaakchirurgie AZU, postbus 85500, 3508 GA Utrecht.

Vrijdag 26 - zaterdag 27 april

Voorjaarscongres Ned. Ver. voor Parodontologie, congrescentrum Koningshof, Veldhoven.

Donderdag 30 mei - zaterdag 1 juni

Ned. Vakbeurs voor Tandheelkunde en Tandtechniek VTT '91, RAI-congrescentrum, Amsterdam. Inl. Events Service Centre, postbus 2139, 2800 BG Gouda (tel. 01820-38166).

Donderdag 30 mei

Klinische avond voor tandartsen, gebouw Tandheelkunde KUN, Philips van Leydenlaan 25, Nijmegen. Aanvang 20.00 uur precies.

* **Donderdag 6 - zaterdag 8 juni**

Cursus 'Suprastructuur en implantaatprothese', afd. Mondziekten, Kaakchirurgie en Bijzondere Tandheelkunde AZG, Oostersingel 59, Groningen. Inl. R.H.K. Batenburg, telefoon 050-61 38 59.

Vrijdag 4 - zondag 6 oktober

18e Lustrum Rotterdamse Tandartsen Vereniging.

1990

Buitenland

Zaterdag 15 december

Vlaamse Vereniging voor Tandheelkunde: symposium 'Implantaten: state of the art', Auditorium Gen. Bank, Meir, Antwerpen, België. Inl. secr. L. de Maesschalck, Izegemstraat 4, 8770 Ingelmunster, België (tel. 051-304017).

1991

* **Zaterdag 26 januari - zaterdag 2 februari**

26th Int. Alpine Dental Conference, Hotel Annapurna, Courchevel 1850, Frankrijk.

Donderdag 7 - zaterdag 9 februari

First Catalan Congress of Odonto-Estomatologie, Barcelona, Catalonië, Spanje.

Donderdag 21 en donderdag 28 februari

Basiscursus 'Implantologie' (I.M.Z.-implantaten), A.Z. St.-Jan, Ruddershove 10, Brugge, België. Inl. Dr. B. de Mot, tel. 050 - 45 22 60.

* **Zaterdag 6 april - zaterdag 13 april**

27th Int. Alpine Dental Conference, Hotel Annapurna, Courchevel 1850, Frankrijk.

Donderdag 18 en donderdag 25 april

Basiscursus 'Implantologie' (I.M.Z.-implantaten), A.Z. St.-Jan, Ruddershove 10, Brugge, België. Inl. Dr. B. de Mot, tel. 050 - 45 22 60.

Zondag 14 - dinsdag 16 juli

Int. Ass. for Dental Research: 12th Int. Conference on Oral Biology 'Modern concepts in the diagnosis of oral disease', Hilton Hotel, Athene, Griekenland. Inl. IADR, 1111 14th Street, 1000 Washington D.C. 20005, V.S.